

Сөз таптары

Тексерген: Бекмедетова Ф. К

Орындаған: Мұқажан Мақпал

Мазмұны:

1. Зат есім
2. Сын есім
3. Сан есім
4. Есімдік
5. Етістік
6. Үстеу
7. Шылау
8. Одағай
9. Еліктеу сөздер

Зат есім

Зат есім (имя существительное) – кім?не? сұрақтарына жауап беріп, заттық ұғымды білдіретін сөз табы.

<i>Жалпы</i>	<i>Оқулық, оқушы, мектеп</i>
<i>Жалқы</i>	<i>Жезқазған, Айнұр, "Балдырған" журналы</i>
<i>Дара</i>	<i>Жер, су, адам, еңбек, береке, қоян</i>
<i>Күрделі</i>	<i>Көкшетау, БҰҰ, қарақат, ата-ана</i>
<i>Деректі</i>	<i>Үстел, күнделік, қайшы, ит, түлкі</i>
<i>Дерексіз</i>	<i>Ауа, қуаныш, арман, гасыр, намыс</i>
<i>КІМ ?</i>	<i>Оқушы, мұғалім, әке, немере</i>
<i>НЕ ?</i>	<i>Мысық, аю, құс, қалам, мінез</i>

<i>Зат есімнің мағынасы</i>	<i>Мысалдар</i>
<i>1. Адамның аты-жөні</i>	<i>Абай Құнанбайұлы, Шәкәрім Құдайбердіұлы</i>
<i>2. Заттың атауы</i>	<i>Ағаш, тас, жер, су</i>
<i>3. Құбылыстың аты</i>	<i>Боран, қар, жаңбыр</i>
<i>4. Жануарлардың аты</i>	<i>Қасқыр, тырна, үйрек, қозы</i>
<i>5. Заттық ұғымды білдіретін белгілердің аты</i>	<i>Өжеттік, батырлық, ерлік</i>
<i>6. Заттық ұғымды білдіретін қимылдың аты</i>	<i>Жүріс, атыс, шабыс</i>
<i>7. Мемлекет ,жер,су, тау аттары</i>	<i>ҚР, Ресей, Сәтбаев қаласы, Іле, Қаратау</i>

Сын есім

Сын есім (имя прилагательное) - заттың түсін, сапасын, белгісін, күйін, салмағын, көлемін, дәмін білдіретін сөздер.

Сұрақтары : қандай? қай?

<i>Негізгі</i>	<i>Көк, сары, кең, таза, терең, алыс</i>
<i>Туынды</i>	<i>Көкпеңбек, қара көк, көп балалы, жібек көйлекті</i>
<i>Сапалық</i>	<i>Жаман, ауыр, тәтті, кіші</i>
<i>Қатыстық</i>	<i>Таулы, балалы, шөпті, малды</i>
<i>Жалаң</i>	<i>Ақ , торы, қызыл, жирен</i>
<i>Күрделі</i>	<i>Жирен қасқа , көкпеңбек, көк көйлекті</i>

Сын есімнің шырайлары:

<i>Жай шырай</i>	<i>Салыстырмалы шырай</i>	<i>Күшейтпелі шырай</i>
<i>қысқа</i>	<i>қысқалау</i>	<i>қып-қысқа</i>
<i>жеңіл</i>	<i>жеңілдеу</i>	<i>жеп-жеңіл</i>
<i>ақ</i>	<i>ақшыл</i>	<i>аппақ</i>
<i>көк</i>	<i>көкшіл</i>	<i>көкпеңбек</i>
<i>жақын</i>	<i>жақындау</i>	<i>ең жақын</i>
<i>толық</i>	<i>толықтау</i>	<i>топ-толық</i>
<i>ащы</i>	<i>ащылау</i>	<i>тым ащы</i>
<i>жақсы</i>	<i>жақсырақ</i>	<i>өте жақсы</i>

Сан есім

Сан есім (имя числительное) – неше? қанша? нешінші? нешеу? деген сұрақтарға жауап беретін тіліміздегі сандардың атын білдіретін сөз табы.

<i>Есептік</i>	<i>Бір, жүз, алты, мың, миллион</i>
<i>Реттік</i>	<i>Бесінші, екінші, төртінші, жиырма бірінші</i>
<i>Жинақтық</i>	<i>Алтау, біреу, екеу, жетеу, үшеу</i>
<i>Болжалдық</i>	<i>Ондарда, мыңдаған, жүз елуге таяу, алтыға жуық</i>
<i>Топтау</i>	<i>Бес-бестен, сегіз-тоғыздан, жүз-жүзден</i>
<i>Бөлшектік</i>	<i>Бір жарым, екіден бір, 1/2</i>

$3 \frac{7}{8}$	<i>Үш бүтін сегізден жеті</i>
$1 \frac{2}{10}$	<i>Бір бүтін оннан екі</i>
10,5	<i>Он бүтін оннан бес</i>
20,5	<i>Жиырма бүтін бес ондық</i>
1986	<i>Бір мың тоғыз жүз сексен алты</i>
20.X.	<i>Жиырманшы қазан</i>
XIX ғасыр	<i>Он тоғызыншы ғасыр</i>

Есімдік

Есімдік (местоимение) – есім сөздердің орнына қолданылатын сөз табы.

<i>Жіктеу</i>	<i>Мен, сен, сіз, біз, сіздер</i>
<i>Сұрау</i>	<i>Кім? Қанша? Қалай? Ненің?</i>
<i>Жалпылау</i>	<i>Барлық, бәрі, күллі, түгел</i>
<i>Болымсыздық</i>	<i>Еш, ешкім, дәнеңе, түк , дым</i>
<i>Сілтеу</i>	<i>Анау, мынау, сол, міне , әнеки</i>
<i>Өздік</i>	<i>Өз, өзім, өзіміз, өзімдікі</i>
<i>Белгісіздік</i>	<i>Әркім, қайсыбір, кейбіреу, әрбір</i>

Есімдіктердің септелу үлгісі

	<i>Болымсыздық</i>	<i>Өздік</i>	<i>Сұрау</i>
<i>Атау</i>	<i>Ештеңе</i>	<i>Өзі</i>	<i>Кім</i>
<i>Ілік</i>	<i>Ештеңенің</i>	<i>Өзінің</i>	<i>Кімнің</i>
<i>Барыс</i>	<i>Ештеңеге</i>	<i>Өзіңе</i>	<i>Кімге</i>
<i>Табыс</i>	<i>Ештеңені</i>	<i>Өзін</i>	<i>Кімді</i>
<i>Жатыс</i>	<i>Ештеңеде</i>	<i>Өзінде</i>	<i>Кімде</i>
<i>Шығыс</i>	<i>Ештеңеден</i>	<i>Өзінен</i>	<i>Кімнен</i>
<i>Көмек тес</i>	<i>Ештеңемен</i>	<i>Өзімен</i>	<i>Кіммен</i>

Етістіктің шақтары

<i>Нақ осы шақ (собственно-настоящее)</i>	<i>жазамын, оқып отырмын</i>
<i>Жедел өткен шақ (очевидное прошедшее)</i>	<i>бардым, келдің, оқыдыңыз</i>
<i>Ауыспалы келер шақ (переходное будущее)</i>	<i>шығамын, көремін, сөйлейді</i>

Көсемше, есімше – етістіктің бір түрі.

<i>Көсемше</i>	<i>Сал- а, көр -е, сөйле -й, бар –ын, бар-ғалы жатыр, кет-келі тұр</i>
<i>Есімше</i>	<i>Сал-ған, көр-ген, сөйле-й-тін, кел-е-тін, сана-р, бар-ар , көр-ер</i>

Етістік

Етістік (глагол) – заттың қимылы мен амалын, жай-күйін білдіретін сөздердің тобы.

<i>Дара</i>	<i>жаз, тыңда, сырғана, айт</i>
<i>Күрделі</i>	<i>әкел, әпер, сатып ал, келе жатыр</i>
<i>Болымды</i>	<i>бар, хабарла, толтыр, кет</i>
<i>Болымсыз</i>	<i>барма, хабарлама, толтырма, кетпе</i>
<i>Салт</i>	<i>берілу, айтылу, ойлану, жуыну</i>
<i>Сабақты</i>	<i>жазды, ойнады, санады, оқыды</i>

Үстеу

Үстеу (наречие) – заттың қимылы мен ісінің мезгілін, мекенін, сынның белгілерін күшейтіп көрсететін сөз табы.

<i>Мезгіл</i>	<i>Бүгін, қазір, кеш, таңертең</i>
<i>Мекен</i>	<i>Әрі, бері, алға, сыртта, іште</i>
<i>Бейне (сын-қимыл)</i>	<i>Әрең, құр, көйлекшең, бірге</i>
<i>Мөлшер</i>	<i>Біраз, бірталай, бірен-саран, азды-көпті</i>
<i>Күшейткіш</i>	<i>Аса, өте, тым, орасан, өңкей</i>

Шылау

Шылау (союзы) – өз алдына дербес мағынасы жоқ, сөз бен сөзді сөйлем мен сөйлемді байланыстырып тұратын көмекші сөздер.

<i>Септеулік</i>	<i>Демеулік</i>	<i>Жалғаулық</i>
<i>Туралы</i>	<i>-ма, -ме</i>	<i>Бірақ</i>
<i>Жайында</i>	<i>-ба, -бе</i>	<i>Алайда</i>
<i>Төмен</i>	<i>-ақ, -ау</i>	<i>Өйткені</i>
<i>Шақты</i>	<i>-қана, -ғана</i>	<i>Егер</i>
<i>кейін</i>	<i>түгіл, тұрмақ</i>	<i>ендеше</i>

Одағай

Одағай (междометие) – адамның алуан түрлі көңіл-күйін, сезімін білдіретін сөз табы.

<i>Көңіл-күй</i>	<i>Жекіру</i>	<i>Шақыру</i>	<i>Тұрмыс-салт</i>
<i>Алақай, уай, пәле</i>	<i>тәйт</i>	<i>Әй, ай</i>	<i>Ассалаума гәлейкум</i>
<i>Апырай, мәссаған, беу</i>	<i>жә</i>	<i>Әлди-әлди</i>	<i>Қош</i>
<i>Бәрекелді, пай-пай</i>	<i>тәй</i>	<i>Шөре-шөре</i>	<i>Рақмет</i>

Еліктеу сөздер

Еліктеу сөздер (подражательные слова) – табиғаттағы әр түрлі құбылыстардың дыбыстарына еліктеуінен және бейнелеуінен пайда болған сөздер.

<i>Сөйлемде</i>	<i>Пысықтауыш</i>	<i>Баяндауыш</i>	<i>Толықтауыш</i>
<i>Су бүлк-бүлк қайнады.</i>	<i>Бүлк-бүлк</i>		
<i>Қарға қарқ етті.</i>		<i>Қарқ етті</i>	
<i>Қарға қарқылын естідік.</i>			<i>Қарқылын</i>

Назарларыңызға
рахмет!